

Een experiment in Arnhem

Een Doe-groep voor zwakke leerders

In buurthuis 'de Hobbit' in Arnhem-Zuid wordt al jaren aan veel vrouwengroepen les gegeven. De kinderopvang is goed geregeld en de meeste cursisten komen graag naar de les. Maar soms zijn er cursisten die maar niet willen vorderen. In Arnhem bedachten ze een Doe-groep voor deze cursisten.

CARO ERMERS/RIJN IJSSEL COLLEGE, ARNHEM

Een groep meest Marokkaanse vrouwen heeft al bijna twee jaar twee ochtenden per week les in een alfabetiseringsgroep. De leeftijd varieert van 40 tot 60 jaar. De meeste cursisten hebben buiten de lessen weinig contact met Nederlanders. Wel hebben zij allemaal kinderen die vloeiend Nederlands spreken, ook thuis.

Zowel mondeling als schriftelijk maken deze cursisten weinig tot geen vorderingen, ook in vergelijking met andere alfabetiseringscursisten. Alle bekende thema's zijn al verschillende keren de revue gepasseerd, maar nog steeds kunnen zij zeer veel voorkomende vragen, zoals naar hun persoonlijke situatie, alleen met veel hulp beantwoorden. Wat betreft lezen en schrijven heeft de docent al eerder besloten haar doelen ver terug te schroeven en vooral nog te oefenen met personalia, het lezen van prijzen en dergelijke. Maar ook dat blijft voor de cursisten heel moeilijk. De docent weet uiteindelijk niet meer wat ze met deze cursisten moet doen en vraagt zich af of ze niet beter kan stoppen met de les.

Tweede-lijnsondersteuning

Al enige tijd worstelen docenten van het ROC Rijn IJssel College met vergelijkbare problemen rond soortgelijke cursisten. Vooral in alfagroepen, maar ook in de KSE 1-groepen, zitten regelmatig cursisten die geen vooruitgang boeken: ze stagneren. Vroeger wisten we helemaal niet wat we moesten doen, tegenwoordig beschikken we over een 'tweedelijnsondersteuning', een werkgroep bestaande uit logopedistes, een pedagoog en een docent voor remedial teaching (RT). Ook de groep stagnerende leerders van 'de Hobbit' wordt aangemeld voor onderzoek en individuele ondersteuning. Onderzoek wijst op cognitieve beperkingen en in de optiek van de werkgroep heeft individuele ondersteuning dan weinig zin. De oplossing zou kunnen zijn een apart project voor deze groep cursisten van zeer laag niveau met, nog veel meer dan in de andere langzame leerdersgroepen, aandacht voor praktisch bezig zijn.

Het management onderkent het belang, maar ziet geen mogelijkheid een derge-

lijk aanbod, voor een relatief kleine groep cursisten, te financieren. Er is vanuit de werkgroep tweedelijnsondersteuning geprobeerd externe partners te vinden (SPD, maatschappelijk werk) om op die manier de financiering rond te krijgen, maar ook dat is niet gelukt. Er was wel belangstelling, maar er waren geen middelen. Deze patstelling wordt het begin van een nieuw project.

Een experiment

Wij, een RT-docent en alfadocenten van 'de Hobbit', besloten het heft in eigen hand te nemen en te experimenteren met een andere manier van leren. Als gevolg daarvan kwamen de overige alfagroepen op deze locatie onder druk te staan: meer cursisten in de groepen en grotere niveauverschillen. De docenten vonden het echter zo belangrijk dat besloten werd om door te zetten en te kijken of de ideeën over een andere aanpak ook het gewenste resultaat zouden opleveren. Wat we vooral hoopten was dat cursisten meer zelfvertrouwen zouden krijgen door te ervaren dat er din-

gen zijn die hen wel goed afgaan. We wilden graag dat hun sleutelvaardigheden zouden verbeteren als compensatie voor de geringe taalvaardigheid, en we hoopten dat hun mondelinge taalniveau omhoog zou gaan. Een belangrijk doel was ook het vinden van een goede uitstroommogelijkheid voor deze cursisten. De docent besprak met de cursisten de meer praktische manier van Nederlandse les. De cursisten wisten niet goed wat ze zich daar bij voor moesten stellen, maar stemden in met het experiment. Wel gaven ze aan dat het voor hen erg belangrijk was om niet alleen te praten, maar ook te lezen en te schrijven. Er werd gestart met zeven vrouwen. De eerste 'nieuwe' les haalden de cursisten gewoontegetrouw hun mappen tevoorschijn. De docent merkte een zekere opluchting bij de cursisten toen bleek dat die niet meer nodig waren.

Lesprogramma

Op papier ziet het lesprogramma er in eerste instantie erg bekend uit: er zal gewerkt worden rondom thema's die dichtbij deze vrouwen liggen. De bedoeling is dat later ook samen met de vrouwen thema's ingevuld zullen worden. Binnen die thema's worden ook praktische vaardigheden geoefend als tellen, meten en wegen, rekenen en de klok als die voor de activiteit van belang zijn. Daarnaast is het uitdrukkelijk de bedoeling dat de cursisten niet in het leslokaal blijven, maar het lokaal en het buurthuis regelmatig verlaten. Dit alles is niet nieuw. Het is de basis van de programma's voor langzame leeders. Het belangrijkste verschil met cursussen van het standaard alfatraject is de grote mate van doen, de veelheid van activiteiten, de hoeveelheid herhaling en het ontbreken van vooraf omschreven taaldoelen.

Het portfolio

Een blad uit het portfolio zou er als volgt uit kunnen zien (met een aansprekende foto)

Ik kan	Dat kan ik	Dat kan ik met hulp	Dat kan ik (nog) niet	Dat wil ik leren
Samen brood bakken 				

Ik kan	Dat kan ik	Dat kan ik met hulp	Dat kan ik (nog) niet	Dat wil ik leren
iets vragen aan de juf van mijn kind 				

Door met kleuren te werken en het plaatje in de goede kolom te plakken wordt voor de cursisten duidelijk aan welke competenties gewerkt is. De kolom 'Dat kan ik' moet dan uiteindelijk een groene kolom worden, en zo verder. Voor analfabete vrouwen zijn dit soort symbolen natuurlijk niet zonder meer duidelijk. De ervaring met andere soorten aftekenlijsten leert dat de cursisten er wel mee kunnen leren werken.

Het lesmateriaal

Het lesmateriaal komt van de vrouwen zelf, van wat ze meebrengen en wat in hun omgeving te vinden is. De winkel en de markt, ingrediënten om koekjes te bakken, de keuken in het buurthuis en niet te vergeten de andere cursisten en medewerkers in het buurthuis om bijvoorbeeld de gebakken koekjes te laten proeven. Na een aantal bijeenkomsten volgt steeds een afsluiting. Dat is bijvoorbeeld het organiseren van het paas- of voorjaarsontbijt geweest. De cursisten hebben samen de organisatie vooraf en tijdens de ochtend op zich genomen. Ze moesten tellen (hoeveel eieren hebben we nodig), regelen (wie kookt de eieren, wie dekt de tafel), boodschappen doen (supermarkt en markt) en tijdens het ontbijt zelf als serveerster optreden ('Wil je koffie?', 'Mag ik de boter?').

De vrouwen zijn ook naar de verwendag van het Vrouw-Kindcentrum (hennaversiering, voetmassages, eenvoudige oefeningen) geweest en hebben een yogales gehad waarbij ze kennis konden maken met ontspanningsoefeningen.

Er wordt veel gewerkt met foto's: de vrouwen hebben bijvoorbeeld zelf een fotoimpressie gemaakt van voor hen belangrijke zaken tijdens de verwendag of van hun eigen huiskamer en keuken. In de les daarna kon met behulp van de foto's nagepraat worden. Overigens bleek het voor de cursisten nog een heel probleem om hun eigen huis te herkennen op de foto's. Zo komen ook ervaren alfadocenten toch regelmatig voor verrassingen te staan. Maar ook dat bleek leerzaam: samen hebben de cursisten uiteindelijk bijna alle foto's weten te traceren, door elkaar te bevragen over de kleur van de koffiekkan en dergelijke.

We zijn aan het uitproberen wat we nog

meer kunnen doen met audiovisuele middelen. Er is bijvoorbeeld een video gemaakt, die in de les bekeken is en waarbij de relevante woorden geoefend zijn. Naderhand is aan de hand van video en foto's de excursie nog eens uitvoerig besproken.

Enkele kanttekeningen

Bij deze manier van werken ben je sterk afhankelijk van de plaatselijke situatie: is er een keuken waar je onbeperkt toegang toe hebt? Vinden er tegelijkertijd andere activiteiten plaats waar je gebruik van kunt maken, zijn er instellingen, activiteiten in de buurt waar je naartoe kunt met de groep?

Het is ook belangrijk dat je goed kunt communiceren met de cursisten. Toch heb je waarschijnlijk een tolk nodig om de bedoeling duidelijk te maken. Want het is belangrijk de cursisten vanaf het begin te betrekken bij het maken van het programma.

In het begin wilden een paar Marokkaanse vrouwen per se niet mee naar de markt: ze mochten niet van hun man. Dat was al vaker aan de orde geweest, toen konden deze vrouwen er nog onderuitkomen: ze gingen gewoon naar huis of kwamen niet naar de les. Nu wilde de docent dat niet langer accepteren en besloot door te zetten. Ze kon bij dit probleem goed gebruikmaken van het feit dat zij zelf een Marokkaanse is; ze spreekt de taal en kent de cultuur van binnenuit. Als compromis is ze de eerste keer naar een supermarkt uit de buurt van de markt gegaan en heeft zo toegewerkt naar de markt zelf. De weerstand bij de vrouwen verdween, omdat ze het zo leuk vonden wat ze deden.

De groep startte na de zomervakantie

van 2002 als 'Doe-groep'. Op een bepaald moment maakten de vrouwen echter bezwaar: ze hadden gehoord dat zij dit programma hadden omdat ze te dom waren om te leren. De docent heeft toen veel moeite moeten doen om het oorspronkelijke enthousiasme terug te krijgen bij de vrouwen. Dat is gelukt.

Ervaringen tot nu toe

De vrouwen zijn enthousiast en trots op hun werkstukken. Ze zijn erg gemotiveerd om erover te vertellen, het is de enige groep die 100% aanwezigheid laat zien.

Bovendien hebben de vrouwen in een paar maanden meer taal geleerd dan in de twee jaar daarvoor! Al na een aantal lessen op de nieuwe manier zagen we een veranderde houding. De cursisten werden actiever, toonden zich betrokken bij de les en straalden meer zelfvertrouwen uit. Ze durfden voor het eerst hun mond open te doen en vertoonden veel minder schrikachtig gedrag als ze in het Nederlands werden aangesproken.

Cursisten die vroeger op school steeds geconfronteerd werden met dingen die zij niet konden, blijken nu ineens tot veel meer in staat te zijn dan zij zelf (en hun docent) dachten. De activiteiten van de instellingen worden door sommige vrouwen inmiddels zelfstandig bezocht. Voor de vrouwen die dat nog niet doen, is er intussen ook een uitstroommogelijkheid in zicht gekomen: medewerkers van het Vrouw-Kindcentrum Luna hebben toegezegd speciaal voor deze doelgroep een activiteitengroepje te gaan starten als aansluiting op de cursus. We denken dat dit programma een uitkomst kan bieden voor cursisten die slecht gedijen in reguliere lesgroepen. ●